

Recenzja pracy doktorskiej mgr Joanny Boślak - Górniok

dr hab. Maria Banaszekiewicz- Bryła, prof.AM
Akademia Muzyczna im.I.J.Paderewskiego w Poznaniu

Dziedzina, sztuki muzyczne
Dyscyplina, instrumentalistyka

Poznań, dnia 26 stycznia 2018 r.

Dotyczy

Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi z dnia 30 września 2016 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego dla mgr Joanny Boślak - Górniok w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.
Temat pracy doktorskiej: „**Lamentacje i Medytacje klawesynowe Johanna Jacoba Frobergera – fenomen kompozycji w kontekście aspektów wykonawczych**”

Zlecniodawca opinii

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, Wydział Fortepianu, Organów, Klawesynu i Instrumentów Dawnych .

Dokumentacja nadesłana w związku z przewodem doktorskim Pani Joanny Boślak - Górniok zawiera:

1. Sygnowane datą 20 listopada 2017 roku pismo Dziekana Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu, prof. dr hab. Ireny Wiśniewskiej – Cieślak z dołączonymi kserokopiami uchwał nr 3/II/2015/2016, 4/II/2015/2016, 5/II/2015/2016, 6/II/2015/2016 z posiedzenia Rady Wydziału w dniach 21 października 2015 roku, dotyczących wszczęcia przewodu doktorskiego, wyboru promotora i recenzentów.
2. 1 egzemplarz pracy doktorskiej składającej się z dzieła artystycznego, zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła w wersji drukowanej
3. 1 egzemplarz dokumentacji dorobku artystyczno-naukowego mgr Joanny Boślak - Górniok

Tryb przeprowadzenia czynności na posiedzeniu Rady Wydziału 21 października 2015 roku był zgodny z Ustawą z dnia 14.03.2003 roku, tekst jednolity o stopniach i tytule naukowym oraz o

stopniach i tytule w zakresie sztuki, Dz.U. Nr 65, poz 595 wraz ze zmianami Dz.U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz.1365, art.14 ust. 2 pkt. 2., oraz z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22.09.2011 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. Nr 204 poz.1200). Oznacza to, że uchwały w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego Pani Joanny Boślak - Górniok wyznaczeniu promotora i recenzentów (w tym mojej osoby) zostały podjęte prawomocnie.

Podstawowe dane o kandydacie

Pani Joanna Boślak - Górniok urodziła się 19 sierpnia 1970 roku w Bytomiu

Studia

Studia magisterskie w Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach na dwóch kierunkach:

- na kierunku Instrumentalistyka – klawesyn (klasa prof. Marka Toporowskiego 1997, ocena bardzo dobra)
- na kierunku Teoria Muzyki 1995, dyplom z oceną bardzo dobrą
- w latach 1998 – 2000 studiowała w zakresie gry na klawesynie (Aline Zylberajch) i basso continuo (Martin Gester) w Conservatoire Nationale de Region de Strasbourg (Francja).

Studia w ramach stypendium Rządu Francuskiego

Praca

1995-1998 Państwowa Szkoła Muzyczna II st. Im. I.J.Paderewskiego w Cieszynie (nauczyciel przedmiotów teoretycznych)

1997- 1998 Państwowa Szkoła Muzyczna II st. im.Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu (nauczyciel klawesynu i basso continuo)

Od 2011 roku Uniwersytet Śląski w Katowicach, Zakład Teorii i Kompozycji Instytutu Muzyki (asystent)

Kursy muzyczne

Academie Internationale de Musique du Comminges 1994

Internationale Haendel-akademie Karlsruhe 1996

Internationale Haendel-akademie Karlsruhe 1998

Internationale Haendel-akademie Karlsruhe 1999

Dorobek artystyczny

Dokumentacja pracy artystyczno-naukowej mgr Joanny Boślak - Górniok obejmuje wykaz wybranych koncertów, nagrań i recenzji, oraz dokumentację działalności popularyzatorskiej. W latach 2000-2015 jako klawesynistka zespołu Arte dei Suonatori dokonała kilkunastu nagrań dla zagranicznych wytwórni płytowych (Alpha, BIS, Channel Classic), a płyty te otrzymały wiele prestiżowych nagród m.in. Diapason d'Or, Gramophone Editor's Choice, Choc du Monde de la

Musique, Luister 10, BBC Musique Magazine, 10 de Repertoire. Płyta z Rachel Podger została wybrana płytą roku 2003 w kategorii „Instrumentalna muzyka barokowa”. Repertuar nagrań obejmuje wiele znaczących pozycji orkiestrowych z twórczości A.Vivaldiego, G.Torellego, J.A.Hassego, M.A.Charpentiera, G.Ph.Telemanna, G.F.Haendla i innych.

Joanna Boślak-Górniok w tym czasie wystąpiła na wielu znaczących scenach koncertowych, biorąc udział w koncertach i festiwalach: 16.Eisenacher Telemann-Tage, Midsommer Barok, Lufthansa Festival of Barok, New Early Music Celebration, Korkyra Baroque Festival, West Cork, Chamber Music Festival, Spitalfields Music Festiwal, Schleswig-Holstein Music Festival. Z racji współpracy z formacją kameralną koncerty przedstawione do oceny obejmują repertuar kameralny i orkiestrowy, ze sporadycznym udziałem recitali solowych, jednakże dorobek artystyczny Pani Joanny Boślak-Górniok należy uznać za znaczący i spełniający kryteria.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska Pani Joanny Boślak - Górniok pod tytułem „**Lamentacje i Medytacje klawesynowe Johanna Jacoba Frobergera – fenomen kompozycji w kontekście aspektów wykonawczych**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym i opisu dzieła, stanowiących łącznie pracę pod wspomnianym tytułem.

Dzieło artystyczne zatytułowane „Memento mori Froberger” obejmuje prezentację następujących utworów :

Johann Jacob Froberger (1616 – 1667)

1. Partita in a FbWV 630; Plaincte faites a Londres pour passer la Melancholie la quelle se joüe lentement et à discretion , Courante, Sarabande, Gigue.
2. Lamentation faite sur la tres douloureuse Mort de Sa Majeste Imperiale, Ferdinande le Troisiesme, et se joüe lentement avec discretion
3. Partita in g FbWV 614: Lamentation sur ce que j'ay esté volé, et se joüe fort lentement, à la discretion sans obserueur aulcune mesure, Courante, Sarabande, Gigue.
4. Lamentation faite sur la tres douloureuse Mort de Sa Majeste, Ferdinand le Quatriesme Roy des Romains 1654, et se joüe lentement avec discretion FbWV 612
5. Affligée et Tombeau sur la Mort de Monsieur de Blanchrocher, fait à Paris, et se joüe bien lentement et à a discretion FbWV 632a
6. Meditation faite sur ma mort future, la quelle se joüe lentement avec Discretion à Paris, 1 May Anno 1660 FbWV 620

Nagrania zrealizowano w Kopenhadze, we Frederiksberg Slotskirke
w dniach 5-7 kwietnia 2016 roku
Instrument – Martin Skowroneck 1977 (Bremen, kopia J.Ruckersa)
Przygotowanie klawesynu i realizacja nagrania – Allan Rasmussen

Wybór tematu pracy doktorskiej, oscylujący wokół utworów lamentacyjno-medytacyjnych, utworów specyficznych w swej treści retorycznej ale też niosących niesamowity ładunek emocjonalny, to dla wykonawcy duże wyzwanie. Jedną z przyczyn atrakcyjności tych dzieł jest ich niezwykły, magiczny klimat. Swobodna linia melodyczna, inspirowana bogatą harmonią daje możliwość bardzo osobistej interpretacji i jest zachętą szczególnie dla osób ceniących sobie swobodę wykonawczą, a do takich interpretatorów zaliczyć należy Panią Joannę Boślak-Górniok. Zdecydowanie swoboda części recytatywnych, operowanie czasem i wyrafinowane cieniowanie frazy to domena wykonawstwa Pani Joanny Boślak-Górniok. Świetnie znajduje ona konteksty lamentacyjne, ze zrozumieniem przekazując treści wydawałoby się – niewerbalne. Nagranie wykazuje cechy głębokiego profesjonalizmu i ugruntowanej świadomości historycznych technik wykonawczych. W moim przekonaniu na szczególne wyróżnienie zasługuje piękne wykonanie *Tombeau sur la Mort de Monsieur de Blanchrocher*. Doktorantka świetnie, chciałoby się rzec – intuicyjnie odnajduje się w skomplikowanej harmonii, poszukując właściwego kształtu frazy, odpowiednio zakomponowanego zdobnictwa, czasowej refleksji. Doborowi środków artystycznych towarzyszy troska o autentyczność, wierność historyczną, ale też zachowanie dużego pola swobody interpretacyjnej. Dotyczy to zarówno wyboru instrumentu, jak i temperacji. Proponowany przez Doktorantkę strój (późniejszy niż wykonywane utwory) jest być może dyskusyjny, jednak sugestia dotycząca pewnej uniwersalności brzmienia ma swoje uzasadnienie i jest wystarczającym argumentem za poparciem tej decyzji.

W opisie dzieła, który w sposób komplementarny uzupełnia część wykonawczą, Pani Joanna Boślak – Górniok wykazuje się zarówno wiedzą jak i pomysłem na udowodnienie swoich tez badawczych. Cała dysertacja składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia i bibliografii. We wstępie Autorka dość szeroko uzasadnia wybór tematu, ukazując wyjątkowość twórczości J.J.Frobergera na tle XVII wiecznej literatury klawiszowej. Postrzega go jako kompozytora wyznaczającego nowe standardy kompozycyjne i zwraca uwagę na jego rolę w rozwoju idiomu muzyki klawiszowej, odnosząc powyższy problem do specyfiki klawesynu. Autorka przedstawia stan aktualnych badań, dostępność oryginalnych manuskryptów, analizuje dostępne na rynku wydania i odnosi się do wyników prac innych badaczy w tym zakresie. Rozdział I to szkic biograficzny, przedstawiający fakty historyczne z życia kompozytora- ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, mających decydujący wpływ na kształt jego twórczości

tn. podróże, nauka, spotkania z wybitnymi osobowościami ówczesnej Europy. Omówiona została również twórczość Frobergera i miejsce utworów lamentacyjnych na tym tle. Rozdział II to szerokie spektrum informacji na temat lamentacji i medytacji w muzyce instrumentalnej (lutniowej, gambowej i klawesynowej). Autorka przedstawia literackie i wokalne pierwowzory tych form ich wzajemny związek oraz specyfikę retorycznego przekazu. Rozdział III to szczegółowy opis elementów formalnych i interpretacyjnych dzieł, przedstawionych w materiale dźwiękowym. Bardzo dokładne analizy harmoniczne, opis zdobień i zastosowanych figur retorycznych pozwalają na prześledzenie zamysłu interpretacyjnego. Mankamentem dysertacji, szczególnie w kontekście gruntownego wykształcenia teoretycznego Doktorantki, jest stosunkowo duża liczba usterek językowo- stylistycznych oraz edytorskich. Nie ma to wpływu na wartość merytoryczną treści, lecz powoduje wrażenie co najmniej braku schludności. Autorka operuje krótkimi, mało rozbudowanymi zdaniami i wyraźnie wyczuwa się wpływ oryginalnego języka tłumaczonych tekstów na stylistykę pracy. Jakkolwiek wykorzystanie bardzo ciekawych źródeł obcojęzycznych jest niewątpliwą zaletą pracy to jednak zostawienie wyrazu nieprzetłumaczonego podczas gdy posiada on polski odpowiednik nie powinno być normą – przykładem może być wymieniony na str. 30 język d'oc, czyli po prostu język prowansalski (zwany też okcytańskim). Wiele błędów zasadza się na braku konsekwencji w użyciu konkretnej pisowni – np. dużych i małych liter przy nazwach własnych oraz przymiotnikach, brak akcentów w wyrazach pochodzenia francuskiego - inna pisownia w tekście, a inna w przypisie(np. str.29) itp. Trudności nastrocza również pisownia nazwisk - ich odmiana lub jej brak...kilkukrotne używanie różnych wersji powoduje poczucie chaosu. Często trudno określić czy jest to pomyłka merytoryczna czy edytorska jak np. przy wymienianiu współczesnych klawesynistów prezentujących muzykę Frobergera na płytach (str.11) kolejność imienia i nazwiska Kennetha Gilberta (...Thurston Dart, Gustav Leonhardt, Gilbert Kenneth....) Niezbyt fortunnym zabiegiem kompozycyjnym pracy jest także powtarzanie identycznych argumentów i sekwencji komentarzy w dwóch różnych miejscach tekstu (np.fragmenty o improwizacji i umieszczone w związku z tym przypisy str.5 i 40). Pomijając powyższe niedociągnięcia, całość pracy zawiera wiele rzetelnie opracowanych wniosków badawczych i stanowi cenne źródło informacji o fenomenie twórczości J.J.Frobergera, jego niepowtarzalności i wyjątkowości na tle XVII wiecznej literatury klawiszowej.

Konkluzja

Praca doktorska mgr Joanny Boślak-Górniok „ Lamentacje i Medytacje klawesynowe Johanna Jacoba Frobergera – fenomen kompozycji w kontekście aspektów wykonawczych” prezentuje szeroką wiedzę z zakresu poruszanych zagadnień, zarówno w prezentowanym dziele artystycznym jak i w opisie dzieła. Autorka formułując wnioski stwierdza, że utwory

lamentacyjne Frobergera, silnie zakorzenione w muzyce improwizowanej, stanowią unikatowe zjawisko w historii muzyki klawesynowej. Ukazuje wybrane dzieła jako przełomowe i niepowtarzalne, warte szerszej popularyzacji. Można stwierdzić, że podjęcie powyższego tematu stanowi poważny wkład w rozwój dziedziny sztuki muzycznej w zakresie wykonawstwa historycznego.

Z satysfakcją stwierdzam, że Doktorantka wykazała umiejętności niezbędne do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej i artystycznej, w związku z powyższym jednoznacznie stwierdzam, że spełniła wymagania art. 16 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku (z późn. zm.) o stopniach naukowych i tytułach oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki, stawiane kandydatom do stopnia doktora sztuki.

Pracę przyjmuję bez zastrzeżeń.

dr hab. Maria Banaszkiewicz – Bryła, prof.AM

